

Rolnummers 858 en 892
Arrest nr. 45/96 van 12 juli 1996

A R R E S T

In zake : de beroepen tot vernietiging van de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ingesteld door S. Verbeke en door J. Delbouille.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters L.P. Suetens, H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans, A. Arts en R. Henneuse, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de beroepen*

A. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 21 juni 1995 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 22 juni 1995, is beroep tot vernietiging ingesteld van de wet van 23 maart 1995 tot bestraffing van het ontkennen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 maart 1995, door S. Verbeke, wonende te 2000 Antwerpen, Koningsstraat 13.

De verzoeker had tevens een vordering tot schorsing van voormelde wet ingesteld. Bij arrest nr. 62/95 van 12 juli 1995 (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 12 augustus 1995) heeft het Hof die vordering tot schorsing verworpen.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 858 van de rol van het Hof.

B. Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 21 september 1995 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 22 september 1995, is beroep tot gedeeltelijke vernietiging ingesteld van artikel 1 van de voormelde wet van 23 maart 1995, door J. Delbouille, wonende te 6560 Hantes Wiheries (Erquelinnes), rue d'En-Bas 13/1.

Die zaak is ingeschreven onder nummer 892 van de rol van het Hof.

II. *De rechtspleging*

a) *In de zaak met rolnummer 858*

Bij beschikking van 22 juni 1995 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van het beroep is kennisgegeven overeenkomstig artikel 76 van de organieke wet bij op 26 juni 1995 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 4 juli 1995.

Memories zijn ingediend door :

- de Vlaamse Regering, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel, bij op 11 augustus 1995 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 14 augustus 1995 ter post aangetekende brief.

b) *In de zaak met rolnummer 892*

Bij beschikking van 22 september 1995 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van het beroep is kennisgegeven overeenkomstig artikel 76 van de organieke wet bij op 6 oktober 1995 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 oktober 1995.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, bij op 21 november 1995 ter post aangetekende brief;
- de Vlaamse Regering, bij op 23 november 1995 ter post aangetekende brief.

c) *In de samengevoegde zaken met rolnummers 858 en 892*

Bij beschikking van 3 oktober 1995 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken met rolnummers 858 en 892 samengevoegd.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen bij op 6 oktober 1995 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikkingen van 28 november 1995 en 29 mei 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 21 juni 1996 en 21 december 1996.

Van de memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 29 november 1995 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- J. Delbouille, bij op 20 december 1995 ter post aangetekende brief;
- S. Verbeke, bij op 22 december 1995 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 9 januari 1996 heeft het Hof gezegd dat de zaak met rolnummer 892 nog niet in gereedheid was en heeft het de griffier verzocht een afschrift van de memorie van de Vlaamse Regering met de Franse vertaling ervan over te zenden aan de verzoeker J. Delbouille, die, overeenkomstig artikel 89 van voormelde organieke wet, over een nieuwe termijn van dertig dagen beschikte om op die memorie te antwoorden.

Van die beschikking is kennisgegeven aan J. Delbouille en een afschrift van de memorie van de Vlaamse Regering met de vertaling ervan is hem toegezonden bij op 11 januari 1996 ter post aangetekende brief.

J. Delbouille heeft bij op 24 januari 1996 ter post aangetekende brief een aanvullende memorie ingediend.

Bij beschikking van 28 februari 1996 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 21 maart 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 28 februari 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 21 maart 1996 :

- zijn verschenen :

. Mr. R. Verreycken, advocaat bij de balie te Brussel, voor S. Verbeke;

. Mr. P. Van Orshoven, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Regering;

. Mr. J. Bourtembourg, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L.P. Suetens en R. Henneuse verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *Onderwerp van de bestreden bepalingen*

De bestreden wet bevat volgende bepalingen :

« Artikel 1. Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt.

Voor de toepassing van het vorige lid, dient de term genocide te worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide.

In geval van herhaling, kan de veroordeelde bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.

Art. 2. In geval van veroordeling wegens overtreding van deze wet, kan worden bevolen dat het vonnis in zijn geheel of bij uittreksel in een of meer dagbladen wordt bekendgemaakt, alsmede dat het wordt aangeplakt, een en ander op kosten van de veroordeelde.

Art. 3. Hoofdstuk VII van het eerste Boek van het Strafwetboek en artikel 85 van hetzelfde Wetboek zijn op deze wet van toepassing.

Art. 4. Het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, alsmede iedere vereniging die op het ogenblik van de feiten ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid geniet, en die zich, op grond van haar statuten, tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen, kunnen in rechte optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding kan geven.

Art. 5. Deze wet treedt in werking de dag waarop ze in het *Belgisch Staatsblad* wordt bekendgemaakt. »

IV. *In rechte*

- A -

De zaak met rolnummer 858

Verzoekschrift

A.1.1. Tot staving van zijn belang bij het ingediende beroep tot vernietiging beroept de verzoeker zich op twee hoedanigheden.

De verzoeker treedt in de eerste plaats op als stichtend lid van de v.z.w. Vrij Historisch Onderzoek, die tot doel heeft « een historisch en geschiedkundig onderzoek te doen, dit laatste voornamelijk in verband met de geschiedenis van de 20e eeuw, zonder daarbij geleid te worden door dogma's en axioma's » en die blijkens de parlementaire voorbereiding het belangrijkste « doelwit » is van de bestreden wet. Aangezien het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding op grond van artikel 4 van de bestreden wet in rechte kan optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van die wet aanleiding kan geven, lijdt het geen twijfel dat vroeg of laat zal worden getracht de activiteiten van de voormelde vereniging zonder winstoogmerk gerechtelijk stop te zetten.

De verzoeker treedt ook op als individu. Hij staat door zijn herhaalde stellingnames bekend als revisionist, legde daarover in het openbaar verklaringen af en werd in Nederland reeds vervolgd wegens zijn overtuiging.

Hij wordt rechtstreeks en ongunstig in zijn rechtssituatie geraakt, aangezien hij niet meer openlijk zijn mening kan uiten zonder het risico te lopen te worden vervolgd.

A.1.2. In het eerste middel wordt de schending aangevoerd van artikel 24 van de Grondwet.

Dat artikel bepaalt dat het onderwijs vrij is en dat elke preventieve maatregel verboden is. Bovendien wordt aan de gemeenschappen de verplichting opgelegd neutraal onderwijs in te richten.

De bestreden wet heeft een belangrijke invloed op het onderwijs dat verstrekt wordt, meer bepaald wat het geschiedenisonderwijs betreft, en dit is ook de bedoeling. In de parlementaire voorbereiding werd er herhaaldelijk op gewezen dat het de bedoeling is te verhinderen dat jongeren met revisionistische ideeën in aanraking komen.

Nochtans mag er van een onderwijssysteem worden verwacht dat diverse meningen aan bod kunnen komen, en dat jongeren wordt aangeleerd zelf een kritische mening te vormen.

De wet spreekt zich niet uit over dergelijke « getuigenissen », maar verhindert wel dat in de scholen de andere mening aan bod komt. Het kritische geluid van het revisionisme wordt met die wet volledig geweerd. Dat is een preventieve maatregel ten opzichte van de inhoud van dat onderwijs, en tevens een schending van de neutraliteit ervan.

A.1.3. In het tweede middel wordt aangevoerd dat de bestreden wet strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

De bestreden wet, die een strafwet is, maakt een onderscheid tussen twee categorieën van personen, namelijk enerzijds diegenen die een strafbaar feit plegen en kunnen worden vervolgd, en anderzijds degenen die dat niet doen en vrijuit gaan.

Het door de wet gehanteerde criterium van onderscheid is « het ontkennen en/of minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de nazi-genocide ». Nu de termen « onderschatten » en « rechtvaardigen » onmogelijk ondubbelzinnig kunnen worden gedefinieerd, hanteert de wet geen objectief onderscheidingscriterium.

Met de bestreden wet werd een drievoudig doel nagestreefd. De wetgever stond in de eerste plaats een politiek doel voor ogen, doordat de bestreden wet poogt een herleving van het nazisme en het racisme tegen te gaan.

De wet heeft ook een beschermend doel doordat ze de nagedachtenis van de slachtoffers van de holocaust en hun nabestaanden wil beschermen en wil verhinderen dat ze worden beledigd door negationistische meningen.

De wet heeft ten slotte een waarheidslievend doel doordat ze wil verhinderen dat jonge generaties een verkeerd beeld zouden krijgen van het verleden. De holocaust is een historisch feit. Het niet-erkennen ervan is leugenachtig en schadelijk.

De wet houdt echter een schending in van het een ieder gewaarborgde recht op vrije meningsuiting, waarvan de naleving door het Hof op grond van artikel 11 van de Grondwet kan worden getoetst, en dat is neergelegd in artikel 19 van de Grondwet, in artikel 19.2 van de Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en in artikel 10 van de Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De wet stelt geen daad strafbaar, maar wel het uiten van een welbepaalde mening. Strafbaar is immers degene die zegt dat hij van mening is dat de holocaust niet heeft plaatsgevonden, schromelijk minder slachtoffers heeft gemaakt dan beweerd, te begrijpen is in een bepaalde context of een goede zaak was. De wet staat daardoor op gespannen voet met de vrijheid van meningsuiting.

Opmerkelijk is ook het feit dat die wet slechts de ontkenning van één welbepaalde genocide strafbaar stelt. Een van de doelstellingen van de wet is de bescherming van de nagedachtenis van de slachtoffers en hun nabestaanden, zodat de vraag rijst waarom de slachtoffers en nabestaanden van de ene genocide wel recht hebben op die bescherming en anderen niet.

De gevolgen van de bestreden wet zijn zeer zwaar. Er is een zware inbreuk op de vrije meningsuiting, die niet alleen de verzoeker zal verhinderen zijn ideeën te uiten en te verspreiden, maar ook het werk zal hinderen van televisiezoekers, journalisten, schrijvers en historici. Er wordt onmiskenbaar een historisch dogma opgelegd dat met gevangenisstraf en boete wordt afgedwongen. Dit is een ernstige breuk met de traditie van vrije meningsuiting, zoals die tot op heden in België bestond.

Die inbreuk door de wet op het recht van vrije meningsuiting is onevenredig met elk van de drie nagestreefde doelstellingen.

Wat het door de wet nagestreefde beschermende doel betreft zou de inbreuk op de vrije meningsuiting nog kunnen gerechtvaardigd worden indien ook de slachtoffers en nabestaanden van andere genocides zouden worden beschermd, wat niet het geval is. De wet kent op dat punt een opmerkelijke eenzijdigheid en de inbreuk op het recht van vrije meningsuiting is onevenredig groot ten opzichte van de in tijd en ruimte al te zeer beperkte beschermde groep.

Een ander door de wet nagestreefd doel, namelijk het beschermen van de historische waarheid, wordt niet bereikt. Het is de confrontatie van tegenstrijdige visies die de historische waarheid aan het licht brengt; het is niet aan de wetgever om bij wet af te kondigen hoe de geschiedenis eruitziet. De historische waarheid is geen vaststaand feit en is aan nieuwe inzichten onderhevig. De door de wet gevormde inbreuk op een grondrecht is niet evenredig met het doel de historische waarheid te beschermen. De wet is eerder een hinderpaal dan een bescherming.

Wat ten slotte het door de wetgever nagestreefde politieke doel betreft, kan men zich niet van de indruk ontdoen dat het gevaar voor neo-nazisme en daarmee samenhangend anti-semitisme overroepen is. Zelfs indien het racisme in ons land zou toenemen, kan men zich de vraag stellen of dat niet eerder het gevolg is van een falend overheidsbeleid dan wel van het revisionisme. Er is al herhaaldelijk op gewezen dat het probleem van het racisme samenhangt met een veelheid aan factoren als stadsvlucht, verkrotting, onveiligheid, kansarmoede, cultuurverschillen, godsdienstconflicten, enz. Er kan dus sterk betwijfeld worden of het verbieden van het revisionisme zal leiden tot een vermindering van racistische ideeën. In ieder geval vormt het vermeende effect van de wet op dat punt opnieuw een onevenredig zware inbreuk op de vrije meningsuiting.

Memorie van de Vlaamse Regering

A.2.1. Tot staving van zijn belang bij het beroep tot vernietiging beroept de verzoeker zich in de eerste plaats op zijn hoedanigheid van (stichtend) lid van de v.z.w. Vrij Historisch Onderzoek.

Dat belang kan echter onmogelijk als een rechtstreeks of persoonlijk belang worden beschouwd.

Bovendien kan de verzoeker bezwaarlijk geïdentificeerd worden met de vereniging in kwestie, die (vooralsnog) geen annulatieberoep heeft ingesteld, zodat alle argumenten van de verzoeker omtrent de eventuele, beweerde weerslag van de bestreden wet op die vereniging en de door haar ontplooiende activiteiten, niet ter zake dienen.

Vervolgens beroept de verzoeker zich op zijn « individuele » hoedanigheid.

In dit verband verwijst hij om te beginnen, enerzijds, naar vervolgingen en onderzoeksdadens die in het buitenland of met toepassing van buitenlandse wetgeving tegen hem werden ingesteld wegens zijn « revisionistische » opvattingen en activiteiten en, anderzijds, naar buitenlandse veroordelingen van « bekende revisionisten ».

Uit de gevolgen van buitenlandse wetgeving voor de verzoeker of voor anderen kan echter onmogelijk het griefhoudend karakter worden afgeleid van de bestreden wet, die een andere, Belgische wet is.

De verzoeker voert ook aan dat de kans groot is dat hij op grond van de bestreden wet « vroeg of laat aan vervolging in België zal onderworpen worden ».

Dit laatste wordt door de verzoeker evenwel zelf tegengesproken. De bestreden wet kan immers uitsluitend leiden tot de bestraffing van wie de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt, niets minder, maar ook niets meer dan dat.

Nu houdt de verzoeker zelf expliciet en impliciet voor dat hij zich aan geen van die misdrijven schuldig maakt, aangezien hij zichzelf duidelijk onderscheidt van de « uiterste negationisten » en zich rekent tot de « in wezen neutrale revisionisten ».

De aangevochten wet bestrijdt geenszins wat de verzoeker zelf als « revisionisme » omschrijft, maar

uitsluitend wat diezelfde verzoeker « negationisme » noemt, zodat de verzoeker zelf ontkent dat hij persoonlijk, laat staan ongunstig, door de bestreden wet kan worden geraakt.

Een eventuele vervolging van de verzoeker met toepassing van de bestreden wet, dat wil zeggen in de hypothese dat hij zich in weerwil van zijn beweringen toch schuldig zou maken aan de bij de bestreden wet verboden gedragingen, van haar kant volstaat niet om zijn belang aan te tonen.

Die mogelijkheid bestaat immers voor iedereen, zodat op die wijze een onpersoonlijk belang zou worden nagestreefd of de *actio popularis* zou worden toegestaan.

A.2.2. Het eerste middel van de verzoeker is afgeleid uit de schending van artikel 24 van de Grondwet. De bestreden wet zou, aldus de verzoeker, afbreuk doen aan de vrijheid van onderwijs, een preventieve maatregel inzake onderwijs uitmaken of de neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs in het gedrang brengen.

Het middel is niet ontvankelijk bij gebrek aan belang. De verzoeker verstrekt immers geen onderwijs, laat staan dat zijn vereniging « Vrij Historisch Onderzoek » een onderwijsinstelling zou zijn, telkens in de zin van artikel 24 van de Grondwet.

Hoe dan ook vloeit uit de aangevoerde grief voort dat de eventuele gegrondheid van het middel niet de vernietiging van de bestreden wet als dusdanig tot gevolg kan hebben, doch uitsluitend in zoverre die wet toepasselijk is op het onderwijs in de zin van artikel 24 van de Grondwet.

In zoverre het middel ervan uitgaat dat « het kritische geluid van het revisionisme [...] met deze wet volledig [wordt] geweerd » mist het feitelijke grondslag.

Volgens haar letterlijke termen verbiedt de bestreden wet immers niet het kritisch opsporen van de waarheid, doch uitsluitend het « ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide » gepleegd door het Duitse nationaal-socialistische regime, dit is wat de verzoeker zelf niet « revisionisme », maar « negationisme » noemt.

In zoverre het middel een aantasting van de neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs aanvoert, mist het eveneens feitelijke grondslag of is het ongegrond.

Met die grondwettelijke neutraliteit is immers de ideologisch-filosofische neutraliteit bedoeld, dat wil zeggen de eerbied van de bedoelde onderwijsinstellingen voor de levensbeschouwelijke (filosofische, ideologische of godsdienstige) opvattingen van de ouders en leerlingen.

Nu kan het « negationisme » bezwaarlijk met een levensbeschouwing in de zin van artikel 24 van de Grondwet worden gelijkgesteld.

Meer algemeen beletten de bij artikel 24 van de Grondwet bepaalde vrijheid van onderwijs, de neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs en het verbod van preventieve maatregelen de wetgever hoegenaamd niet het mededelen van bepaalde informatie of het uiten van bepaalde meningen te verbieden, te beperken of aan bepaalde voorwaarden te onderwerpen, ook niet in het onderwijs.

Mocht dit wel het geval zijn, dan zou elke (straf)wetsbepaling omtrent onverschillig welk misbruik van de vrije meningsuiting strijdig zijn met de grondwettelijke onderwijsvrijheid of neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs, of een verboden preventieve maatregel uitmaken, of zouden al die in een democratische samenleving noodzakelijke beperkingen van de vrije meningsuiting zonder moeite kunnen worden omzeild, eenvoudig door de bedoelde meningen te uiten in onderwijsomstandigheden.

Ten slotte, en eveneens meer algemeen, wordt met het middel niet zozeer de vraag aan de orde gesteld van de eventuele strijdigheid van de bestreden wet met de grondwettelijke onderwijsvrijheid en wat daarbij komt kijken, maar naar de redelijke verantwoording van de beperkingen die met die wet op de vrijheid van meningsuiting worden aangebracht.

In dit opzicht verschilt het middel echter niet van wat met het tweede middel wordt aangevoerd, zodat die rechtsvraag in dat verband zal worden onderzocht.

A.2.3. Het tweede middel van de verzoeker blijkt te zijn afgeleid uit de schending van het recht op vrije meningsuiting (artikel 19 van de Grondwet en artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens), al dan niet in samenhang met het gelijkheidsbeginsel (artikelen 10 en 11 van de Grondwet).

Voor zover met het middel een rechtstreekse schending wordt aangevoerd van het recht op vrije meningsuiting is het niet ontvankelijk. Het Hof is immers niet bevoegd om kennis te nemen van dergelijke middelen. Ook in zoverre de verzoeker de door hem aangevoerde schending van de vrijheid van meningsuiting verbindt aan een schending van het gelijkheidsbeginsel, is het middel niet ontvankelijk, aangezien dat verband slechts op artificiële wijze is gelegd, om de bevoegdheidsbeperkingen van het Hof te omzeilen.

Wat betreft de aangevoerde schending van het gelijkheidsbeginsel op zichzelf beschouwd, vloeit uit de vaste rechtspraak van het Hof voort dat ongelijke toestanden wel degelijk ongelijk mogen en zelfs moeten worden behandeld. Meer concreet moet een ongelijke behandeling een legitiem doel dienen, gesteund zijn op een objectief criterium van onderscheid, dat pertinent moet zijn in het licht van het doel van de maatregel, terwijl de ongelijke behandeling ten slotte in verhouding moet staan tot de tevoren vastgestelde ongelijkheid.

Te dezen rijst derhalve de vraag of het met de bestreden wet opgelegde verbod redelijkerwijze in verhouding staat tot het doel van die maatregel, of preciezer, daarmee niet kennelijk onevenredig is. De beoordeling van de wetgever kan voor het Hof, dat een rechtmatigheidscontrole en geen opportuniteitscontrole uitoefent, immers slechts in het geding worden gebracht indien zij kennelijk onredelijk zou zijn, dat wil zeggen wanneer het volgens een algemeen gedeelde rechts-overtuiging niet denkbaar is dat enige naar redelijkheid beslis sende overheid een dergelijke appreciatie zou kunnen uitbrengen.

De door de verzoeker zelf aangehaalde passages uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden wet tonen aan dat er bezwaarlijk van onevenredigheid sprake kan zijn in het licht van het doel van de wet, zoals dat werd verwoord bij de totstandkoming ervan en waarnaar door de Vlaamse Regering wordt verwezen.

Wat de evenredigheid van de gewraakte maatregel betreft mag bovendien niet uit het oog worden verloren dat de verzoeker aan de bestreden wet een veel verdergaande draagwijdte toekent dan die wet in werkelijkheid heeft. Meer bepaald verbiedt de bestreden wet, zoals bij de totstandkoming uitdrukkelijk werd gezegd, hoegenaamd niet het wetenschappelijk historisch onderzoek.

De wet verbiedt uitsluitend het ontkennen, schromelijk minimaliseren, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, weliswaar niets minder, maar ook niets meer dan dat. En in tegenstelling tot wat de verzoeker doet, hoeven duidelijke termen van een wet niet te worden uitgelegd, laat staan tegen die duidelijke betekenis in.

Wat betreft de beperking van de wet tot de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, mag worden opgemerkt dat zij de enige is waaromtrent op dit ogenblik in België systematisch aan stemmingmakerij en geschiedenisvervalsing wordt gedaan. Die beperking beantwoordt derhalve aan het evenredigheidsbeginsel, veeleer dan ermee in strijd te zijn.

Wat voorafgaat heeft overigens tot gevolg dat de met de bestreden wet doorgevoerde beperking van de vrijheid van meningsuiting niet alleen verantwoord is in het licht van het gelijkheidsbeginsel, doch tevens in het licht van het recht op vrijheid van meningsuiting zelf, zoals bepaald in artikel 19 van de Grondwet, artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Geen van die bepalingen kent immers een onbeperkte vrijheid toe.

De te dezen bestreden bestraffing van racistische, anti-semitische, fascistische, anti-democratische en derhalve met de mensenrechten strijdige, bovendien leugenachtige, de geschiedenis vervalsende propaganda omtrent de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, is in het licht van de voornoemde grondwets- en verdragsbepalingen een bij wet voorziene beperking die in een democratische samenleving nodig is met het oog op de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten en de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen.

Ten slotte moet ook worden verwezen naar artikel 17 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en naar artikel 5, 1°, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

De verzoeker kan zich niet beroepen op de internationale verdragsbepalingen die hij aanvoert, in zoverre daarmee het doel van de bestreden wet, dit is het voorkomen en bestraffen van fascistische, anti-democratische, racistische en derhalve met de fundamentele rechten en vrijheden strijdige, bovendien leugenachtige propaganda, in gevaar zou kunnen worden gebracht.

Geen maatregel brengt dat doel meer in het gedrang dan de vernietiging van de wet in kwestie, zodat de aangehaalde verdragsbepalingen niet kunnen worden aangevoerd ter ondersteuning van het beroep tot vernietiging.

Voor het overige oefent de verzoeker, in het kader van zijn tweede middel, nog omstandige opportuïteitskritiek uit op de bestreden wet.

Daarop kan onmogelijk worden ingegaan. Het Hof oefent immers een rechtmatigheidscontrole en geen opportuïteitscontrole uit.

Memorie van de Ministerraad

A.3.1. De Ministerraad oordeelt in hoofdorde dat het beroep tot vernietiging niet ontvankelijk moet worden verklaard.

Tot staving van zijn belang bij het ingediende beroep tot vernietiging beroept de verzoeker zich op twee hoedanigheden.

Het aangevoerde belang als stichtend lid van de v.z.w. Vrij Historisch Onderzoek is zeker geen persoonlijk belang van de verzoeker, doch een belang van een vereniging zonder winstoogmerk welke zelf kon en diende in rechte te treden ter verdediging van haar belangen. Er wordt nergens bewezen dat de vereniging zonder winstoogmerk regelmatig zou hebben beslist om een verzoek tot vernietiging in te dienen en de verzoeker zou hebben aangeduid om in haar naam in rechte op te treden.

Wat het belang betreft waarop de verzoeker zich op persoonlijke titel beroept, dient te worden opgemerkt dat zijn situatie slechts door de wet kan worden geraakt indien wordt aangetoond dat hij deel uitmaakt van diegenen die de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime werd gepleegd, ontkenen, minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren.

In bevestigend geval rijst de vraag nopens de geoorlooftheid van dat belang. De wil om de historische waarheid te vervalsen en aan de nagedachtenis van de slachtoffers van de genocide te raken, kan geen geoorloofd belang uitmaken.

In dit opzicht dient men op te merken dat elke vorm van racistische uiting - en de rechtvaardiging van de misdrijven gepleegd door het Duitse nationaal-socialistische regime gedurende de jaren 1940-1945 is er zeker een - is verboden door de « Internationale Conventie ter eliminatie van elke vorm van raciale discriminatie, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 21 december 1965 ».

Ten slotte wordt de verzoeker door de bestreden bepalingen niet rechtstreeks geraakt. In voorkomend geval moet de verzoeker hoe dan ook worden vervolgd voor de correctionele rechtbank. De verzoeker kan op dat ogenblik vragen dat aan het Hof een prejudiciële vraag met betrekking tot de conformiteit van de bestreden wet met de Grondwet zou worden gesteld.

Bij afwezigheid van de vereiste van het rechtstreeks belang zou het voor iedere rechtsonderhorige mogelijk zijn de geldigheid van een strafwet te betwisten, zijn belang verantwoordend door de eenvoudige omstandigheid dat hij op een dag eventueel aan vervolging zou kunnen blootstaan en worden veroordeeld op basis van die nieuwe wetgeving. Het betreft hier overduidelijk een puur hypothetisch belang, des te meer daar van iedere burger wordt verwacht dat hij de wet naleeft.

Uit dit alles blijkt dat het verzoekschrift niet ontvankelijk dient te worden verklaard.

A.3.2. Met betrekking tot de grond van de zaak dient in de eerste plaats te worden opgemerkt dat de

bestreden bepalingen beperkt zijn tot het bestraffen van het ontkennen, schromelijk minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, en dus op zichzelf geen enkele discriminatie inhouden. Alle overtreders zijn immers gelijk voor de wet.

Het is twijfelachtig dat de personen « welke een strafbare daad » begaan ten aanzien van de nieuwe wet - personen tot wie de verzoeker blijkbaar meent te behoren - een bijzondere categorie van burgers vormen welke een discriminatie zouden moeten gedogen door het enkele feit dat zij zouden kunnen worden vervolgd.

Zoals elke strafwet is de bestreden wet een algemene wet en maakt ze geen enkel verschil in behandeling ten koste van zekere rechtsonderhorigen.

Hieruit blijkt dat de middelen - welke slechts een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet aanvoeren *pro forma*, namelijk juist om de bevoegdheid van het Hof te rechtvaardigen - in werkelijkheid doelen op een inbreuk op het recht van vrije meningsuiting, vervat in artikel 19 van de Grondwet, waarvan het Hof geen kennis vermag te nemen. Derhalve dienen de middelen dan ook als niet ontvankelijk te worden beschouwd.

In de veronderstelling dat de bestreden wet een verschil in behandeling meebrengt, zou een dergelijk verschil slechts een verboden discriminatie zijn, indien zou zijn bewezen dat de wetgever een onderscheid zou hebben ingebouwd tussen analoge of vergelijkbare situaties en dat die verschillen niet kunnen worden gestaafd door een objectieve en redelijke verantwoording.

A.3.3. De bestreden bepalingen houden geen schending in van artikel 24 van de Grondwet, nu geen enkele voorlopige maatregel wordt ingebouwd tegen de vrijheid van onderwijs of tegen eenieders recht op onderwijs met respect voor de fundamentele rechten en vrijheden.

De verzoeker voert in werkelijkheid een schending aan van het recht op vrije meningsuiting, dat voorrang moet hebben in de scholen zoals elders. Daartegen dient men op te werpen dat de overtuiging van de ouders slechts respect verdient in zoverre die verenigbaar is met de waardigheid van de persoon en de waarden eigen aan een democratische samenleving, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens dat verstaat. Meer in het bijzonder mogen overtuigingen welke de door het Verdrag gewaarborgde rechten verwerpen ten voordele van totalitaire principes, door de overheden worden genegeerd.

A.3.4. Wat betreft het recht op vrije meningsuiting, dat te dezen centraal staat in het debat, voorziet artikel 10.2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens uitdrukkelijk in de mogelijkheid dat recht onder bepaalde voorwaarden te beperken.

De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens heeft aldus reeds geoordeeld, inzake inmenging in de vrijheid van meningsuiting noodzakelijk voor de ordehandhaving en de preventie van misdrijven, dat de veroordeling van een persoon voor het lenen van zijn naam en het vermeld staan in de hoedanigheid van auteur-uitgever, verantwoordelijk voor een publicatie van een aan L. Degrelle toegeschreven tekst die de uitroeiing van de joden door de nazi's in twijfel trok en hun wrede daden relativeerde, op grond van artikel 10.2 kon worden verantwoord, in zoverre zij een politiek karakter had.

Inzake een noodzakelijke inmenging tot bescherming van de reputatie of rechten van anderen, wat ook te dezen aan de orde is, heeft de Commissie reeds geoordeeld dat het verbod opgelegd aan een persoon een publicatie te verspreiden welke het historisch feit van het vermoorden van miljoenen joden door het Duitse Hitlerregime als leugen bestempelde, een wettelijk gerechtvaardigde inmenging uitmaakt, doordat hierdoor anderen rechten worden beschermd (Commissie, 16 juli 1982, verz. 9235/81, D.R., vol. 29, p. 194).

Uit die rechtspraak blijkt dat zekere waarden, welke de kern uitmaken van de democratische samenleving, niet op onbegrensde wijze kunnen worden aangetast. Integendeel, de democratische samenleving verdient een bijzondere bescherming die gelijk staat met het beschermen van andermans rechten, waarvan de vrije uitoefening een dergelijke ordening veronderstelt.

Die lering werd recent bevestigd door zowel de Commissie als het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, in zaken waar precies de aantasting van de vrije meningsuiting ter sprake werd gebracht door auteurs van racistische en revisionistische uitlatingen.

Die rechtspraak dient te worden toegepast in onderhavig geval.

In het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof met betrekking tot de artikelen 10 en 11 van de Grondwet kan niet worden betwist dat het met de bestreden wet nagestreefde doel gerechtvaardigd is, doordat de wetgever zekere verklaringen strafbaar wil stellen welke tegenstrijdig zijn met de historische werkelijkheid en welke enkel worden uitgesproken teneinde racistische ideeën te verheerlijken en schade toe te brengen aan de nagedachtenis van de slachtoffers van het Duitse nationaal-socialistische regime tijdens de jaren 1940-1945. Dat doel is in overeenstemming met het Internationale Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, reeds hierboven geciteerd, en past in de lijn van de idealen welke hebben geleid tot de Universele Verklaring en tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Anderzijds, kunnen de door de wetgever gebruikte middelen om dat doel te bereiken niet als onevenredig worden beschouwd. Rekening houdend met het belang ervan op het vlak van de beginselen en gelet op de rechtspraak van de Commissie en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, rechtvaardigt dat doel een zekere inmenging in de sfeer van de vrije meningsuiting van de burger.

Uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden wet blijkt dat de wetgever zich van het probleem van de evenredigheid duidelijk rekenschap heeft gegeven.

Het is niet onbelangrijk in dit opzicht op te merken dat ook in andere domeinen, bijvoorbeeld inzake aanranding van de eer of de goede naam van personen, strafbepalingen op legitieme en redelijke wijze de vrijheid van meningsuiting beperken (artikelen 443 en 444 van het Strafwetboek).

Op algemene wijze blijkt zowel uit de tekst van artikel 19 van de Grondwet als uit artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat de vrijheid van meningsuiting niet op een absolute manier, zonder enige beperking mag worden opgevat. Artikel 17 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens stelt in die zin : « Geen der bepalingen van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een Staat, een groep of een persoon het recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige daad te verrichten welke ten doel heeft de rechten of vrijheden welke in dit Verdrag zijn vermeld, te vernietigen of deze rechten en vrijheden meer te beperken dan bij dit Verdrag is voorzien ». Op dezelfde wijze stelt het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten in zijn artikel 20.2 : « Het propageren van op nationaliteit, ras of godsdienst gebaseerde haatgevoelens die aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld, is bij de wet verboden ».

Er dient in dat opzicht te worden opgemerkt dat de Commissie voor de Rechten van de Mens in haar beslissing Ochensberger van 2 september 1994 de mogelijkheid heeft gehad op expliciete wijze te bevestigen dat de vrijheid van meningsuiting erkend in artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens niet kan worden aangevoerd in een aan artikel 17 tegengestelde zin.

Hieruit volgt dat de door de verzoeker aangevoerde vrijheden niet kunnen worden uitgeoefend met het oog op het verspreiden van racistische ideeën in welke vorm ook, zodat de middelen niet gegrond zijn.

Memorie van antwoord van de verzoeker

A.4.1. Luidens de vermeldingen in het arrest nr. 62/95 van 12 juli 1995 inzake de vordering tot schorsing, werden de door de wet voorgeschreven kennisgevingen aan de aangewezen overheden verricht bij ter post aangetekende brieven van 26 juni 1995. Na die kennisgeving beschikken die autoriteiten over vijfenveertig dagen om een memorie in te dienen.

De vervalddag voor het indienen van memories was bijgevolg 11 augustus 1995. De Vlaamse Regering vermeldt in haar memorie dat zij kennis kreeg van de brief op 27 juni 1995, en verzond bijgevolg de memorie op 11 augustus 1995.

Er moet worden vastgesteld dat de memorie van de Ministerraad pas werd verzonden op 14 augustus 1995. De verzoeker beschikt niet over de stukken om een en ander te controleren, doch indien de eerste tegenpartij eveneens kennis kreeg van het neergelegde verzoekschrift op 27 juni 1995, werd de termijn van vijfenveertig dagen door haar overschreden.

Voor zover nodig werpt de verzoeker dan ook de niet-ontvankelijkheid van de memorie van de eerste

tegenpartij op, en vraagt hij dat die met toepassing van de wet op het Arbitragehof uit de debatten wordt geweerd.

A.4.2. In antwoord op de excepties opgeworpen met betrekking tot het belang van de verzoeker, stelt deze dat hij algemeen bekend staat als revisionist en dus geen vernietigingsberoep instelt tegen «zomaar» een strafwet : hij stelt beroep in tegen een strafwet, die in haar voorbereidende handelingen uitdrukkelijk vermeldt dat de overtuiging van de verzoeker wordt beoogd. Van een *actio popularis* is dus geen sprake.

Wat zijn hoedanigheid als lid van de vereniging zonder winstoogmerk betreft, is het zo dat de verzoeker nooit heeft beweerd op te treden namens een dergelijke vereniging en dit ook thans niet doet. De vraag of hij daartoe is gemachtigd, is dan ook irrelevant. Hij heeft ook hier enkel zijn persoonlijk belang willen beklemtonen door erop te wijzen dat hij ook nog stichtend lid is van een vereniging zonder winstoogmerk die door de bestreden norm wordt geraakt. Dit versterkt enkel het feit dat hij rechtstreeks en ongunstig wordt geraakt.

Dat de verzoeker de mogelijkheid heeft bij vervolging de rechter te verzoeken zich met een prejudiciële vraag tot het Hof te wenden, doet niets ter zake, aangezien het niet de verzoeker, maar wel de rechter is die in dat geval beslist of de vraag zal worden gesteld. Bovendien heeft de wetgever gewild dat de verzoeker het volste recht heeft zich nog vóór enige vervolging tot het Hof te wenden, indien hij doet blijken van een belang zoals hiervoor is aangetoond.

Wanneer de Ministerraad poogt een nieuwe voorwaarde toe te voegen aan het grondwettelijk vereiste belang, namelijk het « gerechtvaardigd » belang, volgt hij een opmerkelijke redenering : de burger die zich verzet tegen een strafwet die tot zijn vervolging zal leiden, zou niet het recht hebben zich tegen die wet te verzetten, net omdat hij volgens die strafwet strafbaar is. Die kringredenering dient te worden afgewezen.

A.4.3. Met betrekking tot de grond van de zaak, stelt de verzoeker dat hij het Hof niet heeft gevraagd na te gaan of de bestreden wet de vrijheid van meningsuiting schendt. Dat is wel degelijk zo, en ook de tegenpartijen geven dat in hun memories toe.

Een dergelijke schending is evenwel op zich nog niet ongeoorloofd. Wanneer de tegenpartijen zich uitputten in argumenten om aan te tonen dat de vrijheid van meningsuiting niet absoluut is, leveren zij overbodig werk : de verzoeker heeft nooit het tegendeel beweerd. Nooit werd betwist dat zekere inbreuken op de vrijheid van meningsuiting door de overheid gerechtvaardigd en nodig kunnen zijn, bijvoorbeeld in de terecht aangehaalde gevallen van laster, eerroof, enz.

Een dergelijke inbreuk dient evenwel te voldoen aan het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod, en het toetsen van die voorwaarden behoort tot de bevoegdheid van het Hof. De verzoeker stelt vast dat de bestreden wet een inbreuk vormt op het gelijkheidsbeginsel, door het Hof verduidelijkt met de vereiste dat de gehanteerde criteria « objectief » moeten zijn en « redelijk », dus evenredig met de beoogde doelen van de wet.

De verzoeker toonde aan dat het door de wet gehanteerde criterium niet objectief is en veel te vaag en dat het effect van de wet, namelijk een zeer grote schending van het recht op vrije meningsuiting, daardoor de vooropgestelde doelen ver voorbijschiet.

A.4.4. De beide tegenpartijen halen tal van argumenten aan om aan te tonen dat de organen die toezicht houden op de eerbiediging van de mensenrechten in Europa hebben geoordeeld dat het ontkennen van de nazi-genocide en het propageren van nazi-idealen mogen worden verboden.

De verzoeker heeft daarmee geen enkel probleem, aangezien hij noch de nazi-genocide ontkent, noch nazi-idealen propageert.

Net als de verzoeker, hebben diezelfde organen evenwel gesteld dat die verboden niet te ver mogen gaan, en dat het niet aanvaardbaar is dat de verbodsbepalingen in kwestie dermate vaag worden geformuleerd dat zij niet de auteur van de gewraakte handeling treffen, maar wel bijvoorbeeld de journalist die die auteur aan het woord laat (E.H.R.M., 23 september 1994, Jersild/Denemarken).

In de bestreden wet is de draagwijdte van het verbod al te ruim geformuleerd.

A.4.5. Het door de wet gehanteerde criterium is het « ontkennen, onderschatten en/of schromelijk

minimaliseren, rechtvaardigen of goedkeuren ».

In het verzoekschrift werd uitvoerig aangetoond dat vooral de begrippen « onderschatten en/of schromelijk minimaliseren » en « rechtvaardigen » op geen enkele wijze objectief te definiëren zijn.

De Vlaamse Regering levert, wellicht ongewild, het bewijs voor de stelling van de verzoeker, wanneer zij in haar memorie de gebruikte termen gaat « duiden » volgens wat zij noemt het « gewone taalgebruik ». « Schromelijk minimaliseren » betekent volgens haar : « het herleiden van de omvang van die genocide beneden alle in redelijkheid aanvaardbare proporties ».

Met een dergelijke interpretatie belandt men, zoals gevreesd door de verzoeker, door journalisten en historici, volop in de vraag naar de omvang van de nazi-genocide. Zoals aangehaald in het verzoekschrift, was dat nu net wat de senatoren wilden vermijden.

Uiteindelijk zal het dus een rechter zijn die moet oordelen over een historische gebeurtenis, en wordt een appreciatiebevoegdheid toegekend aan de correctionele rechtbank waarbij deze moet oordelen welke de « [in] redelijkheid aanvaardbare proporties » zijn beneden welke men strafbaar wordt.

Een dergelijke wijze van beoordelen is misschien geschikt voor de burgerlijke rechter bij het bepalen van een schadevergoeding naar billijkheid, maar is onaanvaardbaar voor de strafrechter. Volgens het *adagium* « *nullum crimen sine lege* », moet vooraf duidelijk vaststaan wat een misdrijf is en wat niet; van een strafwet mag duidelijkheid worden geëist. De gehanteerde criteria moeten objectief zijn.

A.4.6. Opmerkelijk is ook de stelling van de Vlaamse Regering dat de verzoeker aan de wet een veel ruimere draagwijdte toekent dan zij heeft. Zo zou « het wetenschappelijk historisch onderzoek niet gehinderd worden ». Om die stelling te staven wordt verwezen naar de verklaringen van de parlementsleden die de wet hebben goedgekeurd. Het is evident dat parlementsleden niet zelf zullen zeggen dat de tekst die zij goedkeuren buitensporige gevolgen zal hebben.

Er kan echter worden verwezen naar de in het verzoekschrift geciteerde professoren om aan te tonen dat het historisch onderzoek wel degelijk gehinderd wordt door die wet, net omdat het door de wet gehanteerde criterium veel te ruim is.

Wanneer de tegenpartijen dus proberen de draagwijdte van de wet te beperken tot het uiterste « negationisme », dwalen zij. Een gewone lezing van de wet en de vernietigende commentaren van onverdachte personen vanuit de journalistieke en historische wereld, tonen aan dat die wet ook mensen treft die met dat negationisme niets uit te staan hebben.

A.4.7. De schending van het recht op vrije meningsuiting door de bestreden wet vormt, zoals hiervoor is gezegd, niet het onderwerp van het beroep. De hiervoor beklemtoonde subjectiviteit van het gehanteerde criterium, in combinatie met de zware consequenties die werden uiteengezet, toont echter aan dat de gevolgen van de wet niet in verhouding staan tot de nagestreefde doelen, en dus onredelijk zijn.

Met betrekking tot die doelen dienen enkele zaken te worden rechtgezet.

Wat het beschermende doel ten opzichte van de slachtoffers en de nabestaanden betreft, heeft de verzoeker de eenzijdigheid aangeklaagd waarbij slechts één genocide wettelijk wordt « beschermd », terwijl alle andere mogen worden ontkend. De stelling van de tweede tegenpartij als zou dit aanvaardbaar zijn, « omdat de nazi-genocide op dit ogenblik in België de enige is waaromtrent systematisch aan stemmingmakerij en geschiedenisvervalsing wordt gedaan », is manifest onjuist. In elke boekhandel is het boek van de communist L. Martens te verkrijgen, waarin de genocide door Stalin in de Sovjet-Unie wordt ontkend; in de Turkse ambassade is lectuur te verkrijgen waarin de genocide op de Armeniërs wordt ontkend. De eenzijdigheid van de wet blijft dus opmerkelijk. Bovendien treft de wet niet enkel « geschiedenisvervalsers », doch voert zij een wettelijk dogma in, waardoor ook alle andere kritische vorsers in hun werkzaamheden worden gehinderd.

Wat het politieke doel betreft, voeren beide tegenpartijen aan dat de bestreden wet aanvaardbaar is, omdat zij tot doel heeft het racisme te bestrijden. Zij voegen daaraan toe dat de vrijheden die de verzoeker doet gelden, niet kunnen worden aangevoerd om racistische ideeën te verspreiden. Nochtans werd het verzoekschrift niet ingediend tegen de wet van 30 juli 1981 op het racisme. Het is die wet die het racisme strafbaar stelt. Indien de

wetgever van mening zou zijn dat het racisme nog zwaarder dient te worden bestreden, dan is het passend dat hij die bestaande wet strenger toepast, of aanpast, of vervangt; het invoeren van een wet inzake de nazi-genocide kan moeilijk worden verward met het invoeren van een wet inzake racisme.

Indien de bestreden wet enkel het racisme zou bestraffen, zou de verzoeker daarmee geen enkel probleem hebben. Het is enkel de vaagheid van die wet in haar strafbaarstelling, waardoor de wet veel verder gaat dan het bestraffen van racisme en/of negationisme, die de verzoeker wil vernietigd zien.

De zaak met rolnummer 892

Verzoekschrift

A.5.1. De verzoeker in de zaak met rolnummer 892 voert twee middelen aan ter ondersteuning van zijn beroep tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 23 maart 1995, die beide zijn afgeleid uit de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.5.2. Het eerste middel beoogt de vernietiging van de woorden « tijdens de tweede wereldoorlog » in het opschrift en in artikel 1, eerste lid, van de bestreden wet.

Het feit dat de in de bestreden wet vervatte strafbaarstelling slechts refereert aan de genocide die door het Duitse nationaal-socialistische regime werd gepleegd « tijdens de tweede wereldoorlog », impliceert dat de legitimiteit wordt erkend van de genocide die door datzelfde regime werd gepleegd van maart 1933 tot het begin van de tweede wereldoorlog, en impliceert dat elke Staat die geen oorlog voert met een buitenlandse Staat, op legitieme wijze zijn etnische en ideologische minderheden kan uitmoorden zonder dat dit als genocide wordt bestempeld. De wet maakt daardoor een onderscheid dat strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

A.5.3. Het tweede middel beoogt de vernietiging van artikel 1, tweede lid, van de bestreden wet, waar voor de omschrijving van het begrip « genocide » wordt verwezen naar artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide.

De verzoeker oordeelt dat hij gediscrimineerd wordt ten aanzien van « parlementsleden, magistraten en sommige advocaten » die kennis hebben van het voormelde Verdrag, terwijl de verzoeker dat Verdrag niet kent en de tekst ervan niet heeft kunnen vinden, zodat hij de draagwijdte en de wezenlijke kenmerken van het begrip « genocide » niet kent en derhalve niet kan uitmaken in hoeverre de bestreden wet hem bindt.

Het bedoelde Verdrag is volgens de verzoeker onbekend, werd niet goedgekeurd door een wet en werd naar zijn weten nooit gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad*.

Memorie van de Vlaamse Regering

A.6.1. De verzoeker doet niet blijken van het rechtens vereiste belang.

De verzoeker kan bezwaarlijk rechtstreeks en ongunstig zijn geraakt in zijn rechtspositie door de bestreden norm, aangezien hij uitsluitend (beweerde) beperkingen van de werkingssfeer van die norm aanvecht, en dus een verstrenging ervan nastreeft.

Aldus matigt de verzoeker zich per hypothese het beleidsoordeel aan dat exclusief aan de wetgever toekomt, en is zijn beroep, waarmee dus het algemeen en geen particulier belang wordt nagestreefd, per definitie een *actio popularis*, dat niet ontvankelijk is bij gebrek aan belang.

Hetzelfde moet worden gezegd van het argument dat de verzoeker in zijn « inleiding » allicht in verband met zijn belang bij het annulatieberoep aanvoert, en naar luid waarvan hij « geschokt is dat een Staat zich inzake algemene geschiedenis en ideologie het recht toeëigent om wetgevend op te treden op het stuk van wat men moet denken en zeggen ».

A.6.2. De Vlaamse Regering wil geen polemiek beginnen over het precieze begin van de tweede wereldoorlog, noch over de vraag of er reeds vóór dat begin een aanvang was gemaakt, door het Duitse

nationaal-socialistische regime, met de in de bestreden wet bedoelde genocide.

Het eerste middel mist feitelijke grondslag, omdat de bestreden woorden « tijdens de tweede wereldoorlog » hoegenaamd niet impliceren dat de wetgever de genocide, die eventueel vóór dat ogenblik door het Duitse nationaal-socialistische regime zou zijn gepleegd, zou legitimeren, dat wil zeggen als rechtvaardig of verschoonbaar zou erkennen.

Zulks kan immers bezwaarlijk uit de bestreden woorden worden afgeleid, en de parlementaire voorbereiding van de bestreden wet biedt geen enkele aanuiding in die zin, integendeel.

A.6.3. Ook het tweede middel mist feitelijke grondslag.

Het Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide werd immers goedgekeurd bij de wet van 26 juni 1951 « houdende goedkeuring van het Internationaal Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestraffing van Genocide, aangenomen op 9 december 1948, te Parijs, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, in de loop van haar derde zitting », en, voorafgegaan door de goedkeuringswet, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 11 januari 1952, pagina's 211 tot 215, zowel in een authentieke, Franse versie, als in Nederlandse vertaling.

Memorie van de Ministerraad

A.7.1. Door in artikel 2, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof te bepalen dat de beroepen tot vernietiging kunnen worden ingesteld door iedere persoon « die doet blijken van een belang » heeft de wetgever de hypothese van de *actio popularis* duidelijk afgewezen. Het belang dat elke burger *a priori* heeft bij de naleving van de « essentiële » grondwetsbepalingen volstaat dus niet om een dergelijk beroep in te stellen. Bovendien moet er tussen de verzoekende partij en de bestreden wet een voldoende geïndividualiseerd verband bestaan.

Het door de verzoeker aangevoerde belang vertoont niet het vereiste persoonlijke karakter. De verzoeker verduidelijkt helemaal niet in welk opzicht zijn persoonlijke belangen door de bestreden bepalingen rechtstreeks en zonder twijfel zouden kunnen worden geraakt.

Zijn persoonlijke situatie zou slechts kunnen worden geraakt indien vaststond dat hij behoort tot diegenen die de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime werd gepleegd, minimaliseren, willen verantwoorden of goedkeuren, wat niet het geval schijnt te zijn, aangezien hij zelf beweert dat « hij [...] de genocide die vóór en tijdens de tweede wereldoorlog door de wettelijke Regering van nazi-Duitsland is gepleegd [niet ontkent] ».

De enkele omstandigheid dat de verzoeker beweert « geschokt » te zijn door het feit dat « een Staat zich het recht toeëigent om inzake algemene geschiedenis wetten uit te vaardigen over hetgeen men moet denken en zeggen » volstaat niet om te oordelen dat hij een voldoende persoonlijk en geïndividualiseerd belang heeft om de vernietiging te vorderen.

A.7.2. Ten gronde doet de Ministerraad opmerken dat de bestreden bepalingen ertoe beperkt zijn het ontkennen, schromelijk minimaliseren, het pogen te rechtvaardigen of het goedkeuren van de tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime gepleegde volkerenmoord strafbaar te stellen en dat zij als dusdanig geen enkele discriminatie invoeren : alle overtreders zijn immers gelijk voor de wet.

De wet houdt uiteraard niet in dat iedere Staat die geen oorlog voert met een buitenlandse Staat « op legitieme wijze zijn etnische en ideologische minderheden mag uitmoorden zonder dat dit als een genocide kan worden bestempeld ».

Te dezen gaat het er niet om de genocide te bestraffen of het illegitieme karakter ervan te betwisten, maar wel het ontkennen, het minimaliseren, het pogen te rechtvaardigen of het goedkeuren van de door het Duitse nationaal-socialistische regime gepleegde genocide strafbaar te stellen.

De parlementaire voorbereiding van de bestreden wet toont duidelijk aan waarom de feiten en gedragingen die de wetgever heeft willen bestraffen, niet voldoende met andere vergelijkbaar zijn om in eenzelfde wetgeving te

worden ingevoegd.

De omstandigheid dat diegenen die andere genociden zouden ontkennen dan die welke door het nazi-regime werden gepleegd, niet met toepassing van een bijzondere wetgeving zouden worden vervolgd, brengt klaarblijkelijk niet met zich mee dat de bestreden wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet zou schenden.

A.7.3. Het volstaat vast te stellen dat het middel feitelijke grondslag mist, doordat het de bestreden wetgeving verwijt naar een internationaal Verdrag te verwijzen dat niet door de wet zou zijn goedgekeurd en niet in het *Belgisch Staatsblad* zou zijn bekendgemaakt.

A.7.4. Wat betreft de vrijheid van meningsuiting in het algemeen, zoals beschermd door de Grondwet, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, neemt de Ministerraad de uiteenzetting over uit zijn memorie die hij heeft ingediend in de zaak met rolnummer 858 (zie hiervoor *sub* A.3.4).

Memorie van antwoord van de verzoeker

A.8.1. De verzoeker vraagt dat de in het Nederlands opgestelde memorie van de Vlaamse Regering uit de debatten zou worden geweerd, omdat hij die memorie niet kan begrijpen en hij geen vertaling heeft gekregen, zodat de rechten van de verdediging zijn geschonden.

A.8.2. Tot staving van zijn belang bij het beroep tot vernietiging stelt de verzoeker dat A. Scheinberg, een Russisch-joodse vluchteling, die tijdens de tweede wereldoorlog met zijn moeder heeft samengewoond, gedeporteerd werd naar Auschwitz. Indien A. Scheinberg niet door het nazi-regime was gedood, had de verzoeker een gelukkige jeugd gehad en betere kansen om te studeren en te slagen op professioneel vlak.

A.8.3. Wat de grond van de zaak betreft, herhaalt de verzoeker in essentie het standpunt uiteengezet in het verzoekschrift, dat de beperking van de strafbaarstelling tot de periode van de tweede wereldoorlog niet berust op een objectief en redelijk criterium, nu het nazi-regime misdadig was vóór en tijdens die oorlog.

Aanvullende memorie van de verzoeker

A.9. In antwoord op de hem toegestuurde vertaling van de memorie van de Vlaamse Regering herhaalt de verzoeker zijn eerder verdedigde standpunt dat de bestreden wet een discriminatie inhoudt doordat in de strafbaarstelling enkel gerefereerd wordt aan de genocide die door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd tijdens de tweede wereldoorlog en niet tijdens de periode die daaraan voorafging.

- B -

Over de omvang van het beroep tot vernietiging in de zaak met rolnummer 858

B.1. De omvang van het beroep tot vernietiging wordt bepaald aan de hand van de inhoud van het verzoekschrift.

In het beschikkend gedeelte van het verzoekschrift vordert de verzoeker de vernietiging van de wet van 23 maart 1995 in haar geheel. Uit de uiteenzetting van de middelen blijkt evenwel dat het beroep uitsluitend is gericht tegen artikel 1, eerste en tweede lid, van die wet.

Over de ontvankelijkheid van de ingestelde beroepen

De zaak met rolnummer 858

B.2.1. De Vlaamse Regering werpt op dat de verzoeker in geen van de aangevoerde hoedanigheden doet blijken van het rechtens vereiste belang.

B.2.2. De verzoeker beroept zich tot staving van zijn belang in de eerste plaats op zijn hoedanigheid van stichtend lid van de v.z.w. Vrij Historisch Onderzoek, waarvan de activiteiten door de bestreden wet worden beoogd en bedreigd.

Het door de verzoeker aangevoerde nadeel treft niet hem persoonlijk, doch wel de vermelde vereniging zonder winstoogmerk. De verzoeker heeft niet de hoedanigheid om de belangen te verdedigen van een rechtspersoon die niet in de zaak is betrokken.

B.2.3. De verzoeker beroept zich tot staving van zijn belang tevens op zijn hoedanigheid van individu dat « door zijn herhaaldelijke stellingnamen terzake alom bekend [staat] als revisionist » en die voortaan strafbaar is als hij zijn mening nog uit.

Volgens de Vlaamse Regering bestrijdt de aangevochten wet geenszins wat de verzoeker zelf als « revisionisme » beschouwt, maar uitsluitend wat diezelfde partij « negationisme » noemt. Nu de verzoeker zich rekent tot de « in wezen neutrale revisionisten » en zich daardoor wil onderscheiden van de « uiterste negationisten », zou hij zelf erkennen dat niet hij persoonlijk en ongunstig zou kunnen worden geraakt door de bestreden wet.

B.2.4. De verzoeker vecht een strafwet aan die de vrijheid van meningsuiting beperkt in een domein waarin hij activiteiten als uitgever beoefent. Hij zou rechtstreeks en ongunstig kunnen worden geraakt door de toepassing van een dergelijke wet. Hij doet blijken van een voldoende belang bij zijn beroep.

De zaak met rolnummer 892

B.3.1. De verzoeker vermeldt in zijn verzoekschrift tot staving van zijn belang, dat hij naaste familie heeft verloren in Auschwitz en preciseert in zijn memorie van antwoord dat het gaat om een Russisch-joodse vluchteling die tijdens de tweede wereldoorlog, tot hij naar Auschwitz werd gedeporteerd, met zijn moeder heeft samengewoond, en zonder wiens dood hij meer kansen in het leven zou hebben gehad.

Het door de verzoeker beschreven nadeel, waarvan de ernst door het Hof niet wordt betwist, vloeit niet voort uit de bestreden wet.

B.3.2. De verzoeker beweert ook nog dat hij « geschokt is dat een Staat zich inzake algemene geschiedenis en ideologie het recht toeëigent om wetgevend op te treden op het stuk van wat men moet denken en zeggen ».

B.3.3. De verzoeker beweert niet dat hij het risico loopt op grond van de bestreden wet - die een bijzondere strafwet is - te worden veroordeeld of dat zijn recht op vrije meningsuiting dreigt in het gedrang te komen. Hij betoogt integendeel in de uiteenzetting van de middelen dat de bestreden wet zijns inziens niet ver genoeg gaat en dat de strafbaarstelling moet worden uitgebreid. Daarbij toont hij evenwel niet aan in welk opzicht hij persoonlijk door de beperking van de strafbaarstelling rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

Het feit dat de verzoeker een wet afkeurt op grond van een persoonlijke, subjectieve appreciatie of op grond van de gevoelens die deze wet bij hem oproepen, kan niet worden aangehouden ter verantwoording van het rechtens vereiste belang.

Het beroep in de zaak met rolnummer 892 is niet ontvankelijk wegens gemis aan belang.

Over de ontvankelijkheid van de memorie van de Ministerraad in de zaak met rolnummer 858

B.4. De Ministerraad, die op 27 juni 1995 de bij artikel 76, § 4, van de bijzondere wet van

6 januari 1989 voorgeschreven kennisgeving heeft ontvangen, heeft op 14 augustus 1995 een memorie ingediend. Nu op dat ogenblik de termijn van vijfenveertig dagen die is voorgeschreven bij artikel 85 de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof was verstreken, dient de memorie, naar luid van artikel 86 van dezelfde wet, uit de debatten te worden geweerd. Met de mondelinge opmerkingen die de raadsman van de Ministerraad ter terechtzitting heeft voorgedragen - overigens niet in de bij artikel 62, tweede lid, 1°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 voorgeschreven taal - wordt geen rekening gehouden.

Over het tweede middel in de zaak met rolnummer 858

B.5. De verzoeker klaagt in wezen een volgens hem ongerechtvaardigde en bovendien discriminatoire beperking aan van het door de Grondwet en door de bepalingen van internationaal recht gewaarborgde vrijheid van meningsuiting. De bestreden wet, die onder een der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, het ontkennen, goedkeuren, pogen te rechtvaardigen of schromelijk minimaliseren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, strafbaar stelt, beoogt welbepaalde vormen van meningsuiting. Het gelijkheidsbeginsel is volgens de verzoeker geschonden doordat de door de wetgever gehanteerde criteria om het toepassingsgebied van de strafbaarstelling te bepalen niet objectief en te ruim zijn, zodat de wet het recht op vrije meningsuiting te verregaand beperkt en ten onrechte bepaalde categorieën van personen door die beperking worden getroffen; de gevolgen van de wet zouden niet in verhouding staan tot de nagestreefde doelstellingen.

De verzoeker klaagt ook het beperkte karakter van de wet aan doordat de strafbaarstelling slechts refereert aan de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime werd gepleegd, terwijl het ontkennen of goedpraten van andere genociden niet wordt beoogd.

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van het middel

B.6.1. Volgens de Vlaamse Regering is het middel niet ontvankelijk in zoverre een rechtstreekse schending wordt aangevoerd van het recht op vrije meningsuiting. Zij voegt eraan toe dat ook in

zoverre de aangevoerde schending van de vrijheid van meningsuiting wordt verbonden aan een schending van het gelijkheidsbeginsel, het middel niet ontvankelijk is, omdat aldus de bevoegdheidsbeperking van het Hof wordt omzeild.

B.6.2. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet hebben een algemene draagwijdte. Zij verbieden elke discriminatie, ongeacht de oorsprong ervan : de grondwettelijke regels van de gelijkheid en van de niet-discriminatie zijn toepasselijk ten aanzien van alle rechten en alle vrijheden, met inbegrip van die welke voortvloeien uit internationale verdragen die België binden, die door een instemmingsakte in de interne rechtsorde toepasselijk zijn gemaakt en die directe werking hebben.

Het middel, dat is afgeleid uit de schending van het gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel, in samenhang met de vrijheid van meningsuiting, is ontvankelijk.

Ten gronde

B.7.1. Artikel 1, eerste en tweede lid, van de wet van 23 maart 1995 bepaalt :

« Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van zesentwintig frank tot vijfduizend frank wordt gestraft, hij die onder één der omstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek, de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, schromelijk minimaliseert, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt.

Voor de toepassing van het vorige lid, dient de term genocide te worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide. »

B.7.2. De publiciteitsomstandigheden bepaald bij artikel 444 van het Strafwetboek zijn :

« Hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen;

Hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken;

Hetzij om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen;

Hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden;

Hetzij ten slotte door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden. »

B.7.3. Naar luid van artikel 1, tweede lid, van de bestreden wet, moet de term «genocide» in het vorige lid van dat artikel worden begrepen in de zin van artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide, dit is als

« een van de volgende handelingen, gepleegd met de bedoeling om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, ethnologische, godsdienstige of rassengroep uit te roeien, en wel :

- a) Het doden van leden van de groep;
- b) Het toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;
- c) Het opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden bedoeld om de lichamelijke vernietiging van de gehele groep of een gedeelte er van te veroorzaken;
- d) Het opleggen van maatregelen, bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;
- e) Het gewelddadig overbrengen van kinderen van de groep naar een andere groep. »

B.7.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.7.5. De bestreden bepaling stelt het uiten van welbepaalde meningen strafbaar en beperkt aldus de vrijheid van meningsuiting die door de Grondwet en door internationale verdragsbepalingen is gewaarborgd.

Artikel 19 van de Grondwet bepaalt :

« De vrijheid van erediens, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd. »

Artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens bepaalt :

« 1. Eenieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid van mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of door te geven, zonder inmenging van overheidswege en ongeacht grenzen. Dit artikel belet niet dat Staten radio-omroep-, bioscoop- of televisie-ondernemingen kunnen onderwerpen aan een systeem van vergunningen.

2. Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien en die in een democratische samenleving nodig zijn in het belang van 's lands veiligheid, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen ».

Artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten bepaalt :

« 1. Een ieder heeft het recht zonder inmenging een mening te koesteren.

2. Een ieder heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook op te sporen, te ontvangen en door te geven, ongeacht grenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn keuze.

3. Aan de uitoefening van de in het tweede lid van dit artikel bedoelde rechten zijn bijzondere plichten en verantwoordelijkheden verbonden. Deze kan derhalve aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen beperkingen die bij de wet worden voorzien en nodig zijn :

a) in het belang van de rechten of de goede naam van anderen;

b) in het belang van de nationale veiligheid of ter bescherming van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden. »

B.7.6. De vrijheid van meningsuiting is een van de pijlers van een democratische samenleving. Zij geldt niet alleen voor de «informatie » of de «ideen » die gunstig worden onthaald of die als onschuldig en onverschillig worden beschouwd, maar ook voor die welke de Staat of een of andere groep van de bevolking schokken, verontrusten of kwetsen. Zo willen het het pluralisme, de verdraagzaamheid en de geest van openheid, zonder welke de democratische samenleving niet bestaat (Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 7 december 1976, Handyside t/ Verenigd Koninkrijk, § 49; 20 september 1994, Otto-Preminger-Instituut t/ Oostenrijk, § 49).

Het recht op vrije meningsuiting is evenwel niet absoluut.

Ongeacht het gegeven dat eenieder ertoe is gehouden de grondwettelijk beschermde vrijheid van meningsuiting van anderen te eerbiedigen, volgt uit artikel 19 van de Grondwet in samenhang met artikel 10.2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en artikel 19.3 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten dat de vrijheid van meningsuiting kan worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties welke bij wet zijn vastgesteld en die in een democratische samenleving nodig zijn tot bescherming van de in bovenvermelde verdragsbepalingen uitdrukkelijk vermelde doelstellingen.

B.7.7. De bestreden wet stelt strafbaar het «ontkennen», «schromelijk minimaliseren», «pogen te rechtvaardigen» of «goedkeuren» van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd.

B.7.8. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever zich terdege rekenschap heeft gegeven van het fundamentele belang van het recht op vrije meningsuiting, doordat hij er bewust naar gestreefd heeft de beoogde strafbaarstelling restrictief en ondubbelzinnig te definiëren. In het algemeen overigens behoeft de bestreden wet, vermits ze afbreuk doet aan de vrijheid van meningsuiting en een strafwet is, een restrictieve interpretatie.

B.7.9. Over de betekenis van de begrippen «ontkennen» of «goedkeuren» kan geen misverstand bestaan. In het eerste geval wordt het bestaan van de bedoelde genocide in haar totaliteit geloofd. In het tweede geval hecht men er zijn goedkeuring aan en onderschrijft men aldus dienomtrent de nazi-ideologie.

Omdat volgens de wetgever de bedoelde genocide vaak niet zonder meer wordt ontkend of goedgekeurd, doch op een subtielere wijze wordt betwist of gerechtvaardigd - aan de hand van pseudo-wetenschappelijke studies -, is tevens het «schromelijk minimaliseren» en het «pogen te rechtvaardigen» strafbaar gesteld.

Het «pogen te rechtvaardigen» gaat minder ver dan het goedkeuren, doch streeft ernaar - door het herschrijven van de historische gegevens - de bedoelde genocide op een aanvaardbare wijze voor te stellen, en aldus de nazi-ideologie te legitimeren.

Bij het strafbaar stellen van het «schromelijk minimaliseren» ten slotte, is de toevoeging van het

begrip « schromelijk » van bijzonder belang. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt zeer duidelijk dat de wetgever niet het minimaliseren zonder meer, doch enkel het minimaliseren op zeer verregaande en daardoor erge, grove en beledigende wijze beoogt (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 557/3, p. 2; nr. 557/5, pp. 21-22; *Hand.*, Kamer, 1 februari 1995, p. 745).

B.7.10. Of het nu gaat om het ontkennen, het goedkeuren, het pogen te verantwoorden of het schromelijk minimaliseren van de genocide, de door de wet strafbaar gestelde handelingen hebben met elkaar gemeen dat zij nauwelijks kunnen worden geacht te worden gesteld zonder, zij het onrechtstreeks, een misdadige en de democratie vijandig gezinde ideologie in ere te willen herstellen en daarbij een of verschillende categorieën mensen ernstig te willen beledigen.

De wet vermeldt dergelijke bedoelingen niet als een wezenlijk bestanddeel van het misdrijf dat zij invoert, maar uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever daarvan alleen heeft afgezien omdat het uiterst moeilijk is dergelijke bedoelingen te bewijzen - hetgeen blijkt uit diverse ervaringen in België en in het buitenland -, met name omdat dikwijks schijnbaar wetenschappelijke uitdrukkingwijzen worden gehanteerd. De rechter behoudt niettemin een beoordelingsvrijheid (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 557/5, pp. 11 en 21; *Hand.*, Kamer, 1 februari 1995, pp. 742 en 745; *Hand.*, Senaat, 8 maart 1995, p. 1.478).

De rechter vermag uit bijzondere omstandigheden de afwezigheid, *in concreto*, van de voormelde bedoeling af te leiden.

B.7.11. De wet stelt, naast openbare meningsuitingen die openlijk en ondubbelzinnig getuigen van antisemitisme of waarin de nazi-ideologie wordt onderschreven, ook meningsuitingen strafbaar waarbij op een meer subtiele en vaak pseudo-wetenschappelijke wijze misbruik wordt gemaakt van de vrijheid van meningsuiting om theorieën te propageren die geenszins erop gericht zijn bij te dragen tot een objectief en wetenschappelijk verantwoord historisch debat, doch trachten de racistische misdaden die door het Duitse nationaal-socialistische regime zijn begaan, te loochenen of goed te praten, om zodoende de verkondiging van een politieke boodschap, met name de rehabilitatie of de legitiematie van dat regime, te kunnen rechtvaardigen.

Tijdens de parlementaire voorbereiding is herhaaldelijk bevestigd dat het wetenschappelijk onderzoek in het algemeen en het objectief en wetenschappelijk verantwoord historisch onderzoek

betreffende de door het Duitse nationaal-socialistische regime tijdens de tweede wereldoorlog gepleegde genocide in het bijzonder geenszins onder het toepassingsgebied van de wet vallen (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 557/5, pp. 6, 8 en 20; *Hand.*, Kamer, 1 februari 1995, pp. 737 en 744; *Hand.*, Senaat, 8 maart 1995, pp. 1.476, 1.478, 1.479 en 1.480).

B.7.12. De wetgever heeft vanuit een dubbele bekommernis geoordeeld de bij de bestreden wet beoogde meningsuitingen te moeten strafbaar stellen.

Eenzijds, moeten volgens de wetgever die meningsuitingen worden bestreden omdat ze een voedingsbodem zijn voor antisemitisme en racisme en een bedreiging vormen voor een democratische samenleving, doordat ze streven naar de rehabilitatie van de nazi-ideologie. De wet beoogt in die zin de bestrijding van een specifiek fenomeen dat de democratie kan ontwrichten (*Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-1992, nr. 557/1, pp. 2-3, en nr. 557/5, p. 10).

Anderzijds, werd een wetgevend optreden noodzakelijk geacht omdat de beoogde meningsuitingen eerrovend en beledigend zijn voor de nagedachtenis van de slachtoffers van de genocide, voor hun nabestaanden en inzonderheid voor het joodse volk als dusdanig (*Gedr. St.*, Senaat, 1994-1995, nr. 1.299-2, pp. 4 en 11).

B.7.13. Zo begrepen is de bestreden wet kunnen beschouwd worden als beantwoordend aan een dwingende sociale noodwendigheid. Nochtans moet nog worden onderzocht of die maatregel kan worden beschouwd als nodig in een democratische samenleving in de zin van artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en van artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, dit wil zeggen als evenredig, in zulk een samenleving, aan de door de wetgever nagestreefde doelstelling.

B.7.14. De bestreden wet is repressief en bevat geen preventieve maatregelen om de verspreiding van de bedoelde meningen te verhinderen.

De verwijzing naar artikel 444 van het Strafwetboek geeft aan dat enkel de meningen zijn beoogd die worden geuit in openbare plaatsen of in andere limitatief in dat artikel opgesomde omstandigheden.

De wetgever heeft de bedoelde meningsuitingen niet vanwege hun inhoud op zich bestraft, doch vanwege hun nadelige gevolgen voor anderen en voor de democratische samenleving als dusdanig.

De bestreden wet wil geenszins het kritisch wetenschappelijk onderzoek van de historische realiteit van de bedoelde genocide belemmeren of enige vorm van zakelijke berichtgeving daarover verhinderen.

B.7.15. Het is aanvaardbaar dat de wetgever bestraffend optreedt wanneer een grondrecht op een dergelijke wijze wordt uitgeoefend dat de basisbeginselen van een democratische samenleving worden bedreigd en dat daardoor onaanvaardbare schade wordt berokkend aan derden.

Het Hof stelt overigens vast dat het wetgevend initiatief aansluit bij soortgelijke wetgevende initiatieven die recent door verscheidene Europese landen zijn genomen en als noodzakelijk werden ervaren. De Belgische wetgever kan legitiem ervoor beducht zijn dat België bij ontstentenis van enige soortgelijke wetgeving de draaischijf van het negationisme zou worden.

B.7.16. Artikel 17 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens bepaalt dat « geen der bepalingen van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zou zij voor een Staat, een groep of een persoon het recht inhouden enige activiteit aan de dag te leggen of enige daad te verrichten welke ten doel heeft de rechten of vrijheden welke in het Verdrag zijn vermeld, te vernietigen of deze rechten en vrijheden meer te beperken dan bij dit Verdrag is voorzien ». Aldus beoogt die bepaling misbruik van grondrechten door een antidemocratisch regime, groeperingen of individuen van de beschermingssfeer van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens uit te sluiten. Meer bepaald, wat de voorliggende zaak betreft, mag de vrijheid van meningsuiting zoals gewaarborgd door artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens niet worden aangevoerd tegen artikel 17 in.

B.7.17. De door de wetgever gehanteerde omschrijving van de strafbaarstelling houdt in dat de strafrechter een beoordelingsbevoegdheid uitoefent en hij in ieder geval afzonderlijk zal moeten bepalen waar het wetenschappelijk karakter van het onderzoek en de zorg voor de objectiviteit in de berichtgeving ophouden. Een dergelijke bevoegdheid is noodzakelijk wegens de multipliciteit en subtiliteit van de vormen die de uitdrukking van de negationistische stellingen kan aannemen.

B.7.18. Uit wat voorafgaat blijkt dat de stelling van de verzoeker als zou de bestreden wet een discriminerende beperking van het recht op vrije meningsuiting inhouden doordat het toepassingsgebied te ruim is omschreven en de gevolgen van de wet onevenredig zijn met de nagestreefde doelstellingen, niet kan worden aangenomen.

B.8.1. De verzoeker verwijt de bestreden bepalingen tevens dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet worden geschonden door het feit dat de strafbaarstelling slechts betrekking heeft op de « genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd », terwijl andere vormen van genocide niet worden beoogd.

B.8.2. De wetgever heeft een specifieke gedraging willen treffen en aan de vrijheid van meningsuiting slechts een uitzonderlijke en welomschreven beperking willen stellen. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever het noodzakelijk heeft geacht op te treden tegen de beoogde gedragingen, omdat zij, parallel met de terugkeer van antidemocratische en racistische stromingen in de maatschappij, de jongste jaren zijn toegenomen (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 557/5, pp. 11, 12 en 25 (bijlage 1); *Hand.*, Kamer, 1 februari 1995, pp. 735, 737, 738, 743 en 744; *Gedr. St.*, Senaat, 1994-1995, nr. 1.299-2, p. 9; *Hand.*, Senaat, 8 maart 1995, p. 1477).

B.8.3. De wetgever heeft er echter op gewezen dat niets belet dat het toepassingsgebied van de wet zou worden uitgebreid indien het ontkennen of goedpraten van soortgelijke feiten zich op even systematische wijze en met het oog op een welbepaalde ideologie zou voordoen, maar heeft geoordeeld dat tot dusver die omstandigheden niet voorhanden zijn (*Gedr. St.*, Kamer, 1991-1992, nr. 557/5, p. 17).

B.8.4. De door de wetgever gemaakte keuze berust niet op een kennelijk verkeerde of onredelijke beoordeling.

B.9. De bestreden bepaling schendt derhalve de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, noch op zich, noch in samenhang gelezen met artikel 19 van de Grondwet of met artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens of artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Het tweede middel kan niet worden aangenomen.

Over het eerste middel

B.10.1. In het eerste middel voert de verzoeker aan dat de bestreden wet artikel 24 van de Grondwet schendt, doordat ze tot gevolg heeft dat het « kritische geluid van het revisionisme » uit de scholen wordt geweerd, wat een verboden preventieve maatregel zou zijn ten opzichte van de inhoud van het onderwijs en een schending van de neutraliteit ervan.

B.10.2. Artikel 24, § 1, van de Grondwet bepaalt :

« Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet of het decreet geregeld.

De gemeenschap waarborgt de keuzevrijheid van de ouders.

De gemeenschap richt neutraal onderwijs in. De neutraliteit houdt onder meer in, de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen.

De scholen ingericht door openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer. »

B.10.3. Een door de Grondwet verboden preventieve maatregel inzake onderwijs beoogt het aanbieden van onderwijs door een inrichtende macht te beletten of aan voorafgaande controlemaatregelen te onderwerpen. Dat verbod beoogt niet de bestraffing van misdrijven die naar aanleiding van de uitoefening van de onderwijsvrijheid zijn gepleegd, welke trouwens uitdrukkelijk is vermeld in artikel 24, § 1, eerste lid, van de Grondwet.

B.10.4. Krachtens artikel 24, § 1, derde lid, van de Grondwet, houdt de neutraliteit van het gemeenschapsonderwijs onder meer in dat de filosofische, ideologische en godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen worden geëerbiedigd.

Het naleven van de neutraliteitsverplichting kan niet impliceren dat meningen moeten kunnen worden geuit of dat met meningen rekening moet worden gehouden zoals die welke bestraft worden door de bestreden wet en, zoals hiervoor is gezegd, de eer en de goede naam van anderen aantasten en een bedreiging vormen voor de democratie en aldus die rechten en vrijheden

rechtstreeks bedreigen.

B.10.5. Evenmin als de bestreden wet in het algemeen kritisch wetenschappelijk onderzoek over de genocide of enige vorm van zakelijke berichtgeving daarover bestraft, verhindert ze een dergelijk onderzoek of een dergelijke berichtgeving binnen het onderwijsgebeuren.

B.10.6. Het eerste middel kan niet worden aangenomen.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 12 juli 1996.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève